

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЮРКСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Курсова робота з тюркської філології на тему:

Міжгалузєва омонімія в турецькій мові

Студентки групи Тур 14-21

Факультету східної і слов'янської філології

Денної форми здобуття освіти

Спеціальності 0.35 Філологія

Спеціалізації 035.068 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – турецька

Черниш Єлизавети Іванівни

Науковий керівник:

док. філос. Польова О.С

Національна шкала ___

Кількість балів ___

Оцінка ЄКТС ___

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МІЖГАЛУЗЕВОЇ ОМОНІМІЇ	6
1.1 Основні підходи до визначення понять "омонім", "омонімія" та "міжгалузева омонімія" в мовознавстві	6
1.2 Причини виникнення омонімів, міжгалузевих омонімів.....	8
1.3 Визначення поняття і явища омонімія в турецькій мові	10
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	14
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖГАЛУЗЕВОЇ ОМОНІМІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ	16
2.1 Класифікація міжгалузевих омонімів в турецькій мові.....	16
2.2 Контекстуальне значення міжгалузевих омонімів в турецькій мові.....	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	26
ВИСНОВКИ	28
ÖZET	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30

ВСТУП

Міжгалузева омонімія в турецькій мові є досить складним і важливим явищем, яке потребує детального дослідження та аналізу. Проблема міжгалузевої омонімії виникає у зв'язку з тим, що однакові терміни використовуються в різних галузях науки або сферах діяльності, але мають різне значення в залежності від контексту.

Явище омонімії ускладнює процеси комунікації та вимагає додаткових досліджень і уваги з боку науковців у цих галузях. Лінгвісти вже багато років ретельно вивчають цю проблему, акцентуючи увагу на причинах виникнення омонімії, її впливі на мовленнєві процеси та способах вирішення, але все ще залишаються недослідженими деякі питання, зокрема "міжмовна омонімія"

У турецькій мові це поняття набуває особливого значення через різноманітність слів та їхніх можливих інтерпретацій у різних сферах. Це може створювати незрозуміння і плутанину не тільки для людей, які вивчають мову як іноземну, а і для досвідчених лінгвістів, перекладачів та навіть машинного перекладу, який може вибрати неправильний варіант значення слова в залежності від контексту .

У цій курсовій роботі ми спробуємо проаналізувати та класифікувати міжгалузеві омоніми в турецькій мові, важливість дослідження яких полягає в тому, що воно може мати практичне значення для освіти, мовної політики, перекладу та інших сфер.

Актуальність теми полягає в тому, що вивчення цього питання дозволяє розкрити специфіку та функціонування турецької мови, виявити зв'язки між словниковими значеннями і сприяє розвитку мовознавчої науки. Крім того, це дослідження може бути корисним для лінгвістів, викладачів турецької мови, які вивчають особливості турецької лексики та її тлумачення в різних контекстах. Актуальною ця тема є і для перекладачів, особливо в галузі машинного перекладу де важливо враховувати можливість викривлення сенсу через омонімію.

Вивчення цього явища може покращити якість автоматизованого перекладу та знизити кількість можливих помилок. Крім того, вивчення міжгалузевої омонімії в турецькій мові також може бути важливим для розвитку педагогіки та методики

викладання, оскільки здатне вплинути на спосіб викладання мови та розуміння студентами її особливостей.

Об'єктом дослідження є омоніми в турецькій мові.

Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості міжгалузевих омонімів в турецькій мові.

Метою дослідження є визначення, аналіз та класифікація міжгалузевих омонімів в турецькій мові, яка виникає у зв'язку з розвитком міжгалузевих технологій та професійних спеціалізацій. Вказана мета дослідження обумовлює необхідність виконання низки **завдань**:

- уточнити поняття "омонім", "омонімія" та "міжгалузева омонімія" в мовознавстві.
- визначити причини виникнення омонімів.
- розглянути явище омонімії в турецькій мові
- описати класифікацію міжгалузевих омонімів в турецькій мові.
- проаналізувати особливості передачі омонімії міжгалузевих термінів в турецькій мові.

У роботі було використано різноманітні дослідницькі матеріали, оскільки кількість україномовних праць на цю тему є обмеженою. Ми керувалися науковими працями українських та іноземних лінгвістів і дослідників у галузі нашої теми. Для вивчення та аналізу омонімів також використовувалися словники та інтернет-джерела.

Під час написання роботи для досягнення поставленої мети було використано *загальнонаукові методи* (індукція, аналіз, синтез, дедукція, описовий метод), для визначення теоретичних засад дослідження було застосовано низку *спеціальних лінгвістичних методів*: метод критичного аналізу для визначення понять; метод суцільної вибірки для збору та аналізу міжгалузевих омонімів, також було використано методи порівняння та узагальнення лінгвістичних матеріалів для практичної та теоретичної частин нашої роботи.

Наукова новизна цієї роботи є актуальною і полягає в систематизації та аналізі омонімічних явищ у турецькій мові, що виникли внаслідок міжгалузевих

взаємодій. Хоча турецька мова є однією з найбільш поширених мов світу і має багату історію, безліч лінгвістів та науковців, питання міжгалузевої омонімії все ж таки залишається не до кінця дослідженим і досить обмеженим. Тому, вивчення міжгалузевої омонімії турецької мови може дати нові знання та зробити свій внесок у мовознавчу науку.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МІЖГАЛУЗЕВОЇ ОМОНІМІЇ

1.1 Основні підходи до визначення понять "омонім", "омонімія" та "міжгалузева омонімія" в мовознавстві

Омоніми, омонімія та явище міжгалузевої омонімії посідають важливу роль у мовознавстві, оскільки їх вивчення допомагає розкрити різні аспекти мовної системи та її функціонування:

Омонім – (від гр. *homos* "однаковий" і *онума* "ім'я") слова, які звучать однаково, але мають різні значення (М. П. Кочерган, 2001). Приклад: "міна" (вибуховий пристрій) – "міна" (шахтарське обладнання).

Омонімія – це явище, яке безпосередньо впливає з того, що аспект вираження та аспект змісту мови є неізоморфними (Л. В. Малаховський, 2009). Приклад: "джерело" (початок) – "джерело" (водойма)

Міжгалузева омонімія – омонімія, за якої терміни одночасно належать до двох і більше неспоріднених терміносистем (О. О. Реформатський, 1968). Приклад: "маркет" (економіка) – "маркет" (ринок) .

Вивчення омонімії як лінгвістичного явища триває вже багато століть, і дослідження в цій галузі проводилися відомими лінгвістами та філософами. Одним із перших звернув увагу на це питання давньогрецький філософ Платон. У своїх роздумах він висловив припущення, що слова можуть мати різні значення залежно від контексту, в якому вони використовуються. Він наводив приклади омонімії, щоб пояснити свої міркування. Питання омонімії вивчав також античний філософ Аристотель, який визначав омоніми як "предмети, які мають лише спільну назву, але сутність, що відповідає цій назві, є різною". Омоніми можна знайти в "Граматиці" Купера (1685) та "Словнику розрізень" Мердока, який був опублікований у Лондоні в 1811 році.

Лінгвісти досліджують омоніми і омонімію з різних поглядів та застосовують різні підходи до їх трактування. Дехто з них сприймає це явище, а дехто засуджує та вважає "хворобою, яку необхідно лікувати".

О. О. Реформатський (2003) у своїй праці стверджував, що "омоніми – це прикре нерозрізнення того, що повинно розрізнятися. Тому позитивну роль омоніми відіграють тільки в каламбурах і анекдотах, де саме потрібна "гра слів", в інших же випадках омоніми тільки перешкода розумінню".

Л. В. Малаховський (2009) у своїй роботі також негативно сприймає омонімію, яка "уповільнює процес комунікації, і змушує звертатися до контексту для усунення двозначності".

Одним із перших про омонімію в слов'янському мовознавстві висловився Л. А. Булаховський (1928), який у своїх працях зробив загальний огляд омонімії та дав протиставну характеристику омонімів у слов'янських мовах. Вчений вважав, що омоніми майже не спричиняють жодних мовних труднощів, тому омонімію не слід вважати негативним явищем. Такої ж думки дотримувалися і Ф. І. Маулер (1983).

У своїх дослідженнях проблем омонімії та шляхів їх вирішення Ю. А. Гданська, (2005) висловлює думку про негативні наслідки омонімії у системі семантичних відношень. Вона вважає, що це явище може призвести до знищення різницевих ознак між значеннями лексичних одиниць.

Питання омонімії так досліджували українські мовознавці, серед них І. Покровська "Явище омонімії в сучасній турецькій мові; М. Демський "Дієслівні фразеологічні омоніми, 1974"; В. Кононенко "Омоніміка синтаксичних конструкцій, 1970"; М. Муравицька "Психолінгвістичний аналіз лексичної омонімії, 1975"; М. Кочерган "Вступ до мовознавства, 2004."; І. Олійник "Омоніми в українській мові, 1973".

Як вже раніше ми зазначали, міжгалузєва омонімія - це лінгвістичне явище, коли схожі за написанням або вимовою слова мають різне значення в різних галузях науки або професійних сферах. Виникає це явище через те, що в одній галузі слово вживається для позначення одного поняття, а в іншій - для зовсім іншого.

Наприклад термін "порт":

- У галузі транспорту: порт - це місце, де судна завантажують і розвантажують вантаж.

- У галузі комп'ютерних наук: порт - це логічний зв'язок для передачі даних між комп'ютерами або пристроями.

Важливе явище міжгалузевої омонімії, яке, як ми бачимо з прикладів, може створювати проблеми у комунікації, теж досліджувалося різними лінгвістами.

О. В. Суперанська (2012) у своїй праці визначає міжгалузеву омонімію як "омонімію терміни різних термінологічних полів, що мають однакове звучання".

В. І. Карабан (2001) розуміє під омонімічними термінами "лексичні елементи", які "ідентичні за формою, але зовсім різні за значенням". Появу міжгалузевої омонімії термінів науковець пояснює тим, що "в терміносистемах різних галузей знань широко використовується так зване семантичне словотворення, коли вже існуючій словоформі надається певне значення".

Отже, явище омонімії, з одного боку, розширює мову різними значеннями, з іншого – ускладнює процес сприйняття тексту та мовлення через наявність зрозумілих лише з контексту співпадінь.

1.2. Причини виникнення омонімів, міжгалузевих омонімів.

Однією з підстав виникнення омонімії є випадковий збіг кількох не пов'язаних між собою значень слів в одній знаковій формі. Це явище не є наслідком природних мовних процесів.

Також до причин появи міжгалузевої омонімії лінгвісти відносять наслідок розпаду полісемії.

Для кращого розуміння походження омонімії, перш за все варто відрізнити омоніми від багатозначних і слів.

Полісемія (від гр. polysemos "багатозначний") – наявність різних лексичних значень у одного й того ж слова відповідно до різних контекстів (М. П. Кочерган, 2001). Також варто зазначити що поняття полісемії і омонімії не є тотожними. У випадку багатозначності одне слово має : декілька пов'язаних між собою значень, у

випадку омонімії маємо декілька різних слів, "значення яких між собою не пов'язані: вони не і мають спільних елементів смислу (сем) і асоціативних зв'язків. Для більш точного розуміння порівняймо багатозначне (полісемічне) слово "Земля" і омонім "билина". Земля - 1. "планета, яка обертається навколо Сонця"; 2. "верхній шар земної кори"; 3. "грунт". Між усіма цими значеннями є щось спільне: вони пов'язані семою простору. Між значеннями омонімів 1. чайка - "пташка", 2. чайка - "козацький човен" нічого спільного немає.

Український дослідник М. П. Кочерган (1981) вважає, що омонімія та полісемія не повинні розглядатися як окремі явища поруч з антонімією та синонімією. Він розглядає їх як різновиди неоднозначності й пропонує віднести їх до спільної категорії, в межах якої вони можуть бути розмежовані.

В. С. Абаєв, (1992) у своїй праці висловив думку про те, що "поява нових омонімів, "розмноження" йде в основному за рахунок полісемії".

О. С. Ахманова (1948), визначаючи достатню активність омонімів, що з'явилися в результаті полісемії, вказує в той же час і на великі труднощі, сумніви, з якими пов'язані пошуки об'єктивних критерій оцінки завершення процесу омонімізації.

Натомість М. О. Вакуленко (2015) не вважає цілком коректним твердження про те, що розпад полісемії веде до утворення омонімії, й обґрунтовує свою думку тим, що погляд дослідника переважно обмежується вивченням сучасного стану термінології. і саме звернення до діахронії може продуктивно вирішити питання омонімії й полісемії.

А. І. Смирницький (1998) у своїй науковій праці основним джерелом поповнення мови омонімами вважає випадкові звукові співпадіння.

Науковець Л. В. Малаховський хоч і пише про негативну роль омонімії: "думка про те, що омонімія, хоча й порушує "закон знака", труднощів у процесі спілкування не викликає, стала у мовознавстві загальною, однак є факти, які викликають сумнів щодо слушності цього погляду", виділив три основні шляхи виникнення омонімії в мові :

1) внаслідок семантичної дивергенції, тобто розбіжності значень одного і того ж слова (розпад полісемії);

2) завдяки запозиченню або утворенню нових слів, які збігаються за звучанням зі словами, вже наявними в мові;

3) в результаті фонетичної конвергенції, тобто збігу слів, які спочатку розрізнялися за звучанням.

Основними джерелами лексичної омонімії в мові є:

- 1) конвергуючі фонетичні зміни;
- 2) семантичні зміни (розпад полісемії);
- 3) запозичення;
- 4) різні словотворчі процеси (аффіксація, словоскладання, аббревіація);
- 5) омонімізація паронімів.

1.3. Визначення поняття і явища омонімія в турецькій мові

Омонімія, як феномен лексикології, є однією з ключових проблем у багатьох мовах світу, включаючи турецьку. У контексті турецького мовознавства омонімія має свої унікальні особливості, які варто розглянути для глибшого розуміння мовної системи та культурного контексту.

У турецькій мові термін "омонімія" виражають за допомогою слів *sesteşlik/eşseslilik/eşadlılık*, а самі омоніми називаються відповідно *sesteşli/eşsesli/eşadlı kelimeler* або *es sesli kelimeler*. Починаючи ще з найдавніших текстів, омоніми зустрічаються в турецькій мові, *Eski Türkçede: ög 'anne' / ög 'akıl', balık 'şehir' / balık 'balık', ot 'ateş' / ot 'ot', yaş ıslak' / yaş 'yaşanan yıl', kurt 'böcek' / kurt 'yırtıcı hayvan'*.

Турецькі лінгвісти також звернули увагу на питання омонімії. Але у турецькому мовознавстві, за словами З. Коркмаза, Д. Кимая, Д. Туфана питання омонімії не були предметом спеціального вивчення і розглядалися лише формально в граматиках турецької мови.

Турецький лінгвіст О. Озтекен (1997), характеризує явище омонімії, як форми в мові, які мають різні функції та значення, але однакове звукове значення, називаються омонімами. Іноді омонімію та полісемію плутають між собою.

Полісемія виникає, коли слово набуває різних значень у різних сферах, де воно вживається.

Д. Гюнай (2007), стверджує: "Омонімія виражає відношення між двома або більше словами, що мають однакову форму, але різний зміст" .

С. Хаджи (2013) у своїй праці пояснює це явище наступним чином: Омоніми виражають різні поняття, хоча мають однакове звучання . У багатозначних словах існує невеликий зв'язок між різними значеннями, однак між омонімами такого зв'язку немає, хоч їхня вимова однакова. Тому їх необхідно відрізнити один від одного.

Для кращого розуміння різноманітності і складності омонімів в турецькій мові мовознавці класифікують омоніми за їхнім походженням, розділяючи їх на групи залежно від джерел, з яких вони виникають. І. Л. Покровська (2008) вирізняє такі шляхи виникнення омонімів у турецькій мові:

- 1) формування омонімів із багатозначних слів;
- 2) виникнення омонімів в результаті уподібнення;
- 3) виникнення омонімів шляхом взаємо переходу загальних імен у власні імена;
- 4) виникнення омонімів шляхом автономізації;
- 5) виникнення омонімів шляхом випадкового звукового збігу;
- 6) виникнення омонімів при переході із однієї частини мови в іншу;
- 7) термінологічні омоніми;
- 8) формування омонімів морфологічним шляхом.

Протягом останніх років омонімія в турецькій мові досліджувалася Е. Х. Мініахметовою (2007) , у роботі авторка намагається виявити та класифікувати різні форми лексичної омонімії, а також акцентує увагу на потребі вивчення споріднених явищ на інших рівнях мови - фонетичному та морфологічному, що дасть змогу класифікувати різницю між типами омонімії та провести додаткові дослідження в галузі лексичної системи мови.

Відповідно до класифікації В.Г. Горбаня, Е.Х. Мініахметова поділяє омоніми турецької мови на такі типи:

- 1) лексичні омоніми;
- 2) морфологічні або граматичні омоніми (омоформи);

3) фонетичні омоніми (омофони);

4) графічні омоніми (омографи).

Лексичні омоніми в турецькій мові - це слова, які відносяться до однієї частини мови, мають різні, не суміжні між собою значення і фонетично співпадають у граматично тотожних формах. У словниках вони позначаються римськими цифрами. Наприклад:

yüz I - число, сто;

yüz II - обличчя;

akide I - віра;

akide II- цукерка (вид цукерок).

Е.Х. Мініахметова виділяє два види лексичних омонімів : повні (абсолютні) та не повні (часткові).

Повні лексичні омоніми - це слова однієї граматичної категорії, вони мають однакову систему форм. Наприклад:

top I - м'яч;

top II - гармата;

top-lar - м'ячі, гармати;

top-u – м'яча, гармати (у знахідному відмінку);

top-un – у м'яча, у гармати (у родовому відмінку);

top-um – мій м'яч, моя гармата.

Неповні омоніми відрізняються тим, що слова, які відрізняються за значенням, належать до різних частин мови і не співпадають за звучанням і написанням у всіх граматичних формах. Наприклад:

1) *ben I – родимка;*

ben II – я;

ben-im – моя родимка;

ben-im – мій, моя, моя.

2) *gelin I – наречена;*

gelin II – приходьте (наказовий спосіб від дієслова "gelmek " у другій особі множини).

3) *gelir I* – дохід, прибуток;

gelir II – він ,вона приходить =він, вона прийде (дієслово "*gelmek* " у теперішньо-майбутньому часі третьої особи однини);

gelir-im – мій дохід, прибуток;

gelir-im – я приходжу = я прийду (дієслово "*gelmek* " у теперішньо-майбутньому часі першої особи однини).

Фонетичні омоніми або омофони - це слова, що мають різне написання, але звучать однаково через включення додаткового голосного звуку або інших фонетичних процесів. Наприклад:

Kurt - "черв'як ", *kurd* - "нація курдів ";

Olay - "випадок ", *alay* - "насмійка ";

Hamle - "хід ", *hamile* - "вагітна ";

Had - "кордон ", *hat* - "лінія ";

Öyle - "подібний, такий ", *öğle* - "полудень ".

Граматичні омоніми або омоформи - це слова, які збігаються у звучанні та написанні лише в певних граматичних формах. Наприклад, вони можуть бути іменниками, прикметниками , числівниками та дієсловами у наказовому способі другої особи однини чи множини. Наприклад:

Yaz - літо , *yaz* - пиши;

Soy - вид , *soy* - почисть;

Al - відтінок червоного, *al* - візьми.

Графічні омоніми або омографи - це слова, які мають однакове написання, але відрізняються за звучанням і значенням. Цей тип омонімів досить рідко зустрічається у турецькій мові. Наприклад:

H'auır – ні, *hay'ır*- добро;

'Artık- вже, *art'ık*- відходи; *Y'azın*- літо, *ya'zın* -література.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У цьому розділі ми розглянули основні підходи до визначення поняття омоніма, омонімії та міжгалузевої омонімії в лінгвістиці. Омоніми та омонімія є важливими аспектами мовної системи, оскільки їх вивчення допомагає розкрити різні сторони функціонування мови.

Омонімія, як лексичне явище, - це співпадіння у звучанні та написанні слів або словосполучень, які мають різні значення. Міжгалузева омонімія, в свою чергу, виникає між словами, що належать до різних галузей або сфер діяльності і мають різні галузеві значення.

Вивчення омонімії в лінгвістиці має давню історію і проводилося відомими лінгвістами та філософами. Різні науковці мають відмінні погляди на омонімію: одні сприймають її як цікавий аспект мови, інші вважають її перешкодою для розуміння.

З одного боку, міжгалузева омонімія збагачує мову різними значеннями, з іншого - ускладнює процес сприйняття тексту та мовлення через наявність збігів, зрозумілих лише в контексті.

Також у цьому розділі ми розглянули причини виникнення омонімів та міжгалузевих омонімів. Ми визначили, що однією з основних причин виникнення омонімії є випадковий збіг кількох не пов'язаних між собою значень слів в одній знаковій формі. Це явище не є наслідком природних мовних процесів. Також до причин появи міжгалузевої омонімії лінгвісти відносять наслідок розпаду полісемії.

Для кращого розуміння походження омонімії ми розглянули також явище полісемії, щоб відрізнити омоніми від багатозначних і слів, і визначили, що полісемія і омонімія не є тотожними поняттями. У випадку багатозначності одне слово має декілька пов'язаних між собою значень, у випадку омонімії маємо декілька різних слів, значення яких між собою не пов'язані.

Різні дослідники мають власні підходи до розуміння причин виникнення омонімів. Деякі вважають, що "розмноження" омонімів відбувається в основному за рахунок полісемії, тобто наслідком розпаду багатозначності слова. Інші наголошують на випадкових звукових співпадиннях як джерелі поповнення мови омонімами.

У цьому розділі ми також проаналізовано явище омонімії в турецькій мові, яке є одним із ключових питань лексикології. У контексті турецького мовознавства омонімія має свої унікальні особливості, які варто розглянути для кращого розуміння мовної системи та культурного контексту.

Турецька мова характеризується великою кількістю омонімів, які трапляються в текстах з давніх часів. У турецькому мовознавстві омонімія не завжди була предметом спеціального вивчення і розглядалася лише формально в граматиках.

Також ми визначили, що явище омонімії в турецькій мові, включає в себе лексичні, морфологічні, фонетичні та графічні омоніми. Їх поява пов'язана з різними факторами, такими як утворення омонімів від багатозначних слів, схожість, автономізація, фонетичні процеси, термінологічна омонімія та інші.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖГАЛУЗЕВОЇ ОМОНІМІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

2.1. Класифікація міжгалузевих омонімів в турецькій мові

Як вже раніше ми зазначали, міжгалузеві омоніми - це терміни однієї галузі, які були переосмислені та увійшли до терміносистеми іншої науки. Для міжгалузевих омонімів характерні дві обов'язкові ознаки: за омонімічні терміни повинні бути закріплені різні дефініції, і ці терміни функціонують у різних терміносистемах.

Міжгалузєва омонімія особливо поширена в науково-технічній термінології, оскільки в терміносистемах різних галузей науки і техніки широко використовується так зване семантичне словотворення, коли вже існуючій формі слова приписується певне значення.

Залежно від того, до яких галузей знання належать термінологічні одиниці, ми можемо виділити 4 групи міжгалузєвої омонімії, а саме:

- 1) омоніми, що належать до різних галузей знання;
- 2) омоніми, що належать до різних підгалузєв суміжних галузей знання;
- 3) омоніми, що належать до різних підгалузєв однієї галузі;
- 4) омоніми, що належать до однієї підгалузєв.

В ході даного дослідження був проведений аналіз лексичних омонімів кожної групи. Омоніми були оформлені у вигляді таблиці, із вказуванням значення, перекладу і типу омонімів (за класифікацією турецьких омонімів Е.Х. Мініахметової).

У випадках, коли омоніми належать до різних галузей знань, це означає, що ці слова мають різні семантичні поля та використовуються у різних дисциплінарних або контекстуальних рамках.

Омоніми, що належать до різних галузей знання:

Омонім	Переклад	Тип омоніму
--------	----------	-------------

Masa	1) Плоска структура , платформа , щит (геодезія); 2) пристрій для стрибків, який регулює висоту (спорт).	Повні, лексичні.
Akım	1) Течія, перебіг і зміщення рідких речовин або електричних зарядів у певному напрямку. (фізика); 2) літературний напрямок, течія (література).	Повні, лексичні.
Çiçek	1) Квітка (ботаніка) , 2) хвороба віспа (медицина).	Повні, лексичні.
Montaj	1) Монтаж відео, програм, телепередач (кінематограф); 2) збірка та установка різних частин в одне ціле (будівництво).	Повні, лексичні.
Bez	1) Тканина (швейна галузь); 2) залоза (медицина).	Повні, лексичні.

Омоніми, що належать до різних підгалузей суміжних галузей знань, досить поширені в турецькій мові. Варто зазначити, що вони не є внутрішньогалузевими омонімами (внутрішньогалузева омонімія характеризується тим, що однакова форма слова має різні значення в рамках однієї галузі науки чи техніки) , адже відносяться до термінів різних галузей, але в той же час мають спільний напрямок серед сфер знань.

Найпоширенішими підгалузевими омонімами ,які можна знайти в суміжних галузях є: медичні та біологічні, фізичні та географічні, політичні та історичні, торгівельні та фінансові. Аналізуючи їх, ми можемо спостерігати взаємодію між

різними галузями знань і використання мови для передачі специфічної інформації в кожній з цих галузей.

Омоніми, що належать до різних підгалузей суміжних галузей знання:

Омонім	Переклад	Тип омоніму
Plato	1)Плато (географія), 2) прилад, що використовується для вимірювання площі тіл. (фізика).	Повні, лексичні.
Kütle	1)Коефіцієнт або величина об'єкта (фізика) 2) великий гірський чи рівнинний земельний масив (географія).	Повні, лексичні.
Dalga	1)Рух води в морі або океані, через вплив вітру чи землетрусу (географія) 2) рух або поширення енергії через середу, таке як світло або звук.	Повні, лексичні.
Kuvvet	1)Фізична величина, яка вимірює силу або тягу.(фізика), 2) піднесення до степеня. (математика).	Повні, лексичні.

Омоніми, які належать до різних підгалузей однієї галузі в турецькій мові, - це терміни, які мають одну й ту саму будову або вимову, але належать до різних підкатегорій або спеціалізацій у межах однієї більш загальної тематичної галузі. Наприклад, у галузі медицини можуть бути омоніми, що використовуються в підгалузі хірургії та підгалузі педіатрії.

Це явище також є найбільш поширеним серед спеціалізованих термінів у мові, де важливо точно розрізняти поняття в межах однієї галузі. Наприклад, у медичній галузі можуть існувати омоніми, які використовуються в підгалузі хірургії та підгалузі педіатрії. Це вимагає від фахівців уважного використання та розуміння термінів для уникнення недорозумінь і покращення комунікації в межах спеціалізованих галузей.

Омонім	Переклад	Тип омоніму
Maske	1)косметологічна маска для догляду за лицем (косметологія), 2) медична маска (протиепідемічні знаряддя). Спільна галузь- медицина.	Повні, лексичні.
Katman	1)озоновий шар (метеорологія) , 2)шар ґрунту (ґрунтознавство). Спільна галузь- географія.	Повні, лексичні.
Tür	1)лабораторна пробірка (лабораторна діагностика) , тюрбик для крему чи ліків (фармакологія). Спільна галузь- медицина.	Повні, лексичні.
Eğiң	1)бородавка (дерматологія), 2) пухлина (онкологія, хірургія). Спільна галузь- медицина.	Повні, лексичні.
Kedme	1) синяк (травмотологія), 2) шрам (хірургія). Спільна галузь-медицина.	Повні, лексичні.

Розмежування омонімів, що належать до однієї підгрупи, є складним завданням. Деякі вчені, зокрема В.І. Карабах, відносять це явище до міжгалузевої омонімії незважаючи на тісне переплетення понять і термінів у межах однієї галузі чи сфери. Однак більшість науковців вважають, що збіг омонімів в межах однієї підгрупи галузі безпосередньо і є внутрішньогалузевою омонімією. Оскільки це питання залишається спірним, для кращого розуміння класифікації міжгалузевої омонімії, пропонуємо розглянути його.

Омоніми, що належать до однієї підгалузі:

Омонім	Переклад	Тип омоніму
Anahtar	1)клавіша на музичному інструменті, 2) інструмент для налаштування таких музичних інструментів, як фортепіано, лютня (клавішні музичні інструменти).	Повні, лексичні.
Damlalık	1)медична капельниця, 2)медична піпетка (медичне приладдя).	Повні, лексичні.
Felç	1)параліч, 2) інсульт (неврологія).	Повні, лексичні.
Bayıma	1)непритомність, 2)анестезія (неврологія).	Повні, лексичні.
Muayene	1)огляд хворого, 2)лікарська практика (медичні дії, що спрямовані на пацієнта).	Повні, лексичні.

Основною метою створення абревіатур є перетворення термінологічної групи на стислу, зручну для вживання, функціонально самостійну лексичну одиницю,

зрозумілу для мовців певної спеціальності. Однак, зважаючи на швидкі темпи розвитку науки і техніки та проведення міжгалузевих досліджень, кількість аббревіатур у галузях, у тому числі і в турецькій мові, стрімко зростає, що призводить до проблеми омонімії термінів у різних галузях знань.

За своїми структурними властивостями аббревіатури характеризуються поєднанням невеликої кількості перших літер або слів висхідних елементів, а тому є висока ймовірність того, що їхня форма збігатиметься в різних галузях вжитку. Наприклад:

As. – 1) asistan – асистент; (професія) , 2) asker(i), askerlik – військовий, воєнний, військова служба; (військова справа).

СК – 1) Ser Kılavuzu – кишеньковий довідник (путівник); (туризм) , 2) Ceza Kanunnamesi – Зведення законів кримінального права; (Право).

D. – 1) daire – квартира; відділ; (нерухомість) , 2) dakika – хвилина; (фізика, філософія) , 4) dere – річка; 5) doğu – схід; (географія), 6) doğum – народження; (медицина, філософія).

Da. – 1) dağ – гора; (географія), 2) daire – квартира, відділ. (нерухомість, будівництво).

DB – 1) Denizcilik Bankası – Морський банк; (банківська справа), 2) Dışişleri Bakanlığı – Міністерство закордонних справ; (політика) , 3) desibel – децибел; (фізика).

doğ. – 1) doğramacılık – столярство; (деревообробна галузь), 2) doğum – народження. (медицина, філософія).

ed. – 1) edat – післяйменник; частка; (лінгвістика), 2) edebiyat – література. (література).

ES – 1) Emekli Sandığı – Пенсійний фонд; (соц.обслуговування), 2) erime sıcaklığı – температура плавлення (фізика, хімія).

GB – 1) gök birimi – небесне тіло; (астрономія), 2) Great Britain – Велика Британія; (географія), 3) güneybatı – південний захід; (географія).

gr. – 1) gram – грам; (фізика, математика), 2) gramer – граматики; (лінгвістика); 3) Grekçe – давньогрецька мова; (лінгвістика).

Gü. – 1) gümrük – митниця; (прикордонна справа), 2) güney – південь; (географія).

HA – 1) Haber Ajansı – інформаційне агентство; (медіасистема), 2) Harp Akademisi – Військова академія ;(військова справа).

Si. – 1) sigorta – страховка, страхування; (цивільно-правова галузь) , 2) sinemasılık – кіномистецтво (кіно).

şim. – 1) şimal – північ; (географія), 2) şimdi(ki zaman) –теперішній час; (лінгвістика).

L. – 1) Latince – латина; (лінгвістика), 2) litre – літр;(фізика).

Варто зазначити, що явище міжгалузевої омонімії більш характерне для аббревіатур з найменшою кількістю компонентів. Виявлено, що найчастішими серед омонімічних аббревіатур є аббревіатури, що належать до початкового типу аббревіації.

Серед омонімії міжгалузевих аббревіатур , ми можемо виділити омонімію аббревіатур (особливо акронімів) та загальноновживаних слів, що є наслідком збігу аббревіатур зі звичайним словом у різних частинах мови. Проаналізувавши міжгалузеві омонімічні аббревіатури, ми можемо виокремити їхні різновиди:

Іменникові:

diş.- dişil – жіночий (рід), (лінгвістика);

diş - зуб, (стоматологія).

DİSK – Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu – Конфедерація профспілок революційних робітників, (громадська справа);

Disk – диск, (комп'ютерні науки).

TAŞ – Türk Anonim Şirketi – Турецьке акціонерне товариство, (організації) ;

Taş – каміння, (біологія, географія).

ÇEK – Çocuk Esirgeme Kurumu – Товариство захисту дітей, (соціальні служби);

Çek – чек, (документація).

ay. – аупса – зокрема ,(лінгвістика);

Ay – місяць, (астрономія).

Числівникові:

bir. – 1) birleşmiş – об'єднаний; 2) birlik – союз, об'єднання, (політика);

Bir – один, (лінгвістика).

Прислівникові:

NER – Nak ve Eşitlik Partisi – Партія прав і рівності, (політика);

Her- постійно, (лінгвістика).

Прикметникові:

Sağ. – sağlık – здоров'я ,(медичина);

Sağ - правий , праворуч ,(лінгвістика).

ESKİ – Eskişehir Su ve Kanalizasyon İdaresi – Управління водно-каналізаційного господарства м. Ескішехір (комунальна сфера);

eski – старий, (лінгвістика).

Проведений нами аналіз дозволяє стверджувати, що більшість міжгалузевих омонімів належить до однієї граматичної категорії, вони мають однакову систему форм (повні ,лексичні), але в той же час мають відмінні риси, а саме: належність до різних галузей знання; належність до різних підгалузей суміжних галузей знання; відношення до різних підгалузей однієї галузі; та спірне явище - належність до однієї підгалузі. А дослідження міжгалузевої омонімії аббревіатур дозволяє стверджувати, що омонімія аббревіатур в турецькій мові є неминучим, закономірним результатом стихійного розвитку різних галузей знань

2.2. Контекстуальне значення міжгалузевих омонімів в турецькій мові

Одним із ключових аспектів міжгалузевої омонімії є контекст, у якому слово вживається. Контекст допомагає нам зрозуміти, що слово означає в конкретній мовній ситуації. Без контексту міжгалузеві омоніми можуть створювати непорозуміння і плутанину в мові. Тому важливо враховувати контекст при використанні багатозначних слів.

Як об'єкт дослідження особливостей передачі міжгалузевих омонімів нами були проаналізовані турецькі шкільні підручники середньої освіти за 11 класи з математики, географії, фізики та літератури, видавництва "Devlet kitapları". Для

ілюстрації ролі контексту при виборі перекладацької відповідності наведемо наступні речення:

Термін "Dalga ":

- 1) Deniz altı depremleri veya deniz altında gerçekleşen volkanik patlamalar sonucu oluşan dev **dalgalar**. *Гігантські хвилі, викликані підводними землетрусами або виверженнями вулканів під водою.*(географія)
- 2) Ses dalgaları, havada yayılan mekanik **dalgalardır**. *Звукові хвилі - це механічні хвилі, що поширюються в повітрі.*(фізика)

Термін "Kütle":

- 1) Örneklere verilen **kütle** ve uzunluk gibi temel büyüklükler, yön belirtilmeden sadece sayı ve birimler verilerek anlatılabilir. *Основні величини, такі як маса і довжина, наведені в прикладах, можна пояснити, вказавши лише числа та одиниці виміру без зазначення напрямку.*(фізика)
- 2) Bu bölge, geniş bir **kütle** halinde de uzanır ve tarım için çok uygun bir alan oluşturur. *Цей регіон також простягається великим масивом і створює дуже придатну територію для сільського господарства.*(географія)

Термін "Kuvvet":

- 1) Biçiminde olan bir seriye **kuvvet** serisi denir. Burada, x değişken, cn' ler sabittir ve bu sabitlere serinin katsayıları adı verilir. *Ряд за формою називається степеневим рядом. Тут x - змінна, cn - константи, і ці константи називаються коефіцієнтами ряду.*(математика)
- 2) Hız, **kuvvet** ve yer değiştirme gibi büyüklükler sadece sayı ve birimlerle tam olarak ifade edilemez. *Такі величини, як швидкість, сила і переміщення, не можуть бути повністю виражені тільки в числах і одиницях.*(фізика)

Термін "Akım":

- 1) Hava **akımları** ile yeryüzünde sıcaklıkların dağılımını sağlar. *Він забезпечує розподіл температур на землі за допомогою повітряних потоків.*(географія)
- 2) Bu nedenle, on dokuzuncu yüzyılda Avrupa'da etkili olan edebiyat **akımları**, Tanzimat'la birlikte Türk edebiyatına da girmiş oldu. *З цієї причини літературні течії, які були*

актуальними в Європі у ХІХ столітті, увійшли в турецьку літературу разом із Танзиматом.(література)

Таким чином, для розкриття значення омоніма та адекватної передачі його в перекладі перекладач завжди має звертатися до контексту. Роль контексту дуже важлива при перекладі омонімів, оскільки тільки через контекст розкривається те чи інше значення слова, що виникає при його використанні.

Виходячи з усього вищесказаного, можна зробити висновок, що в проаналізованих нами реченнях контекст відіграє дуже важливу роль при перекладі омонімів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У цьому розділі ми дослідили міжгалузеву омонімію в турецькій мові, яка є важливим явищем у лексикології. Міжгалузеві омоніми - це терміни однієї галузі, які були переосмислені та увійшли до термінології іншої науки. Цей вид омонімів характеризується двома обов'язковими ознаками: різними дефініціями та функціонуванням у різних терміносистемах.

Міжгалузєва омонімія особливо поширена в науково-технічній термінології, коли існуючий термін переосмислюється і вживається в контексті іншої галузі. Це стає можливим внаслідок семантичного словотвору, коли ті самі терміни набувають різних значень у різних галузях науки чи техніки.

Ми виділили чотири групи міжгалузєвої омонімії: омоніми, що належать до різних галузей знань; омоніми, що належать до різних підгалузєй суміжних галузей знань; омоніми, що належать до різних підгалузєй однієї галузі; омоніми, що належать до однієї підгалузєі. Для кожної групи ми проаналізували лексичні омоніми, що підтвердило важливість їх розрізнення.

У цьому розділі ми також дослідили міжгалузєву омонімію з погляду аббревіатур. Аббревіатури відіграють важливу роль у фахових галузях, допомагаючи зробити професійну лексику більш лаконічною та зрозумілою для спеціалістів. Однак стрімкий розвиток науки і техніки призводить до збільшення кількості аббревіатур, що може спричинити проблеми з омонімією в різних галузях.

При цьому важливо враховувати, що аббревіатури характеризуються комбінацією невеликої кількості перших літер або слів висхідних елементів, тому існує висока вірогідність збігу форм у різних галузях. Наприклад, аббревіатура, утворена від назви поняття в одній галузі, може випадково збігатися з аббревіатурою, яка має інше значення в іншій галузі. Під час дослідження ми проаналізували міжгалузєві омонімічні аббревіатури та виділили такі типи омонімії: іменникові аббревіатури, числівникові аббревіатури, прикметникові аббревіатури.

Дослідження, проведене нами в цьому розділі, також містило аналіз речень з турецьких шкільних підручників з різних галузей знань, таких як математика, географія, фізика та література. Цей аналіз дозволив показати, як контекст впливає на

вибір перекладу міжгалузевих омонімів. Наведені приклади ілюструють, що один і той самий термін може мати різні значення в різних галузях знань, і лише контекст дозволяє зробити правильну його інтерпретацію.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі були розглянуті основні аспекти визначення понять омоніма, омонімії та міжгалузевої омонімії в лінгвістиці. Омоніми та омонімія є важливими складниками мовної системи, оскільки їх вивчення допомагає розкрити різні аспекти функціонування мови.

Під час проведення нашого дослідження, були виконані поставлені завдання.

У цій роботі ми виявили, що міжгалузева омонімія виникає між словами, які належать до різних галузей або сфер діяльності і мають різні міжгалузеві значення. Вивчення омонімії в лінгвістиці має давню історію і проводилося відомими лінгвістами та філософами, але й досі викликає різні точки зору серед науковців.

Аналізуючи наукові праці лінгвістів ми дійшли до висновку, що міжгалузева омонімія збагачує мову різними значеннями, але водночас ускладнює процес сприйняття тексту та мовлення через наявність збігів, які зрозумілі лише в контексті. Причини виникнення омонімів та міжгалузевих омонімів пов'язані з різними чинниками, такими як утворення омонімів від багатозначних слів, уподібнення, фонетичні процеси та інші.

В результаті дослідження, нами було класифіковано міжгалузеві омоніми в турецькій мові на 4 групи. В кожній з груп було наведено приклади міжгалузевих омонімічних термінів, їх переклад та тип омоніму.

Також нами було проаналізовано явище міжгалузевої омонімії в абрєвіатурах. В результаті чого, ми навели приклади та порівняли значення абрєвіацій у різних галузях знання, а також було виділено 4 типи міжгалузевих абрєвіатур, а саме: іменникові, прикметникові, числівникові та прислівникові.

Аналізуючи речення турецьких шкільних підручників з використанням міжгалузевих омонімів з різних предметів, що підкреслює універсальність проблеми міжгалузевої омонімії, ми ще раз переконалися, що розуміння омонімів потребує урахування контексту, що є важливим кроком для перекладу міжгалузевих омонімів.

ÖZET

Bu çalışmada dilbilimde eşadlılık ve dallar arası eşadlılık kavramlarının tanımının ana yönleri ele alınmıştır. Eşadlılar ve eşadlılar dil sisteminin önemli bileşenleridir, çünkü bunların çalışmaları dil işleyişinin çeşitli yönlerini ortaya çıkarmaya yardımcı olur.

Araştırmamız sırasında verilen görevler tamamlandı.

Bu yazıda, farklı sektörler veya faaliyet alanlarına ait olan ve farklı sektörler arası anlamlara sahip kelimeler arasında sektörler arası eşadlılığın oluştuğunu bulduk. Dilbilimde eşadlılığın incelenmesi uzun bir geçmişe sahiptir ve ünlü dilbilimciler ve filozoflar tarafından yürütülmüştür, ancak yine de bilim adamları arasında farklı bakış açılarına neden olmaktadır.

Dilbilimcilerin bilimsel çalışmalarını inceleyerek, disiplinler arası eşadlılığın dili çeşitli anlamlarla zenginleştirdiği, ancak aynı zamanda yalnızca bağlamda anlaşılabilen tesadüflerin varlığı nedeniyle metin ve konuşmayı algılama sürecini zorlaştırdığı sonucuna vardık. Eş anlamlıların ve sektörler arası eş anlamlıların ortaya çıkmasının nedenleri, çok anlamlı kelimelerden eş anlamlıların oluşması, asimilasyon, fonetik süreçler ve diğerleri gibi çeşitli faktörlerle ilgilidir.

Araştırma sonucunda Türk dilindeki sektörler arası eş anlamlıları 4 gruba ayırdık. Grupların her birinde, sektörler arası eşsesli terimlerin örnekleri, bunların çevirileri ve . Miniahmetova'nın sınıflandırmasına göre eşsesliliğin türü.

Sonuç olarak, farklı bilgi alanlarındaki kısaltmaların anlamlarını karşılaştırdık, örnekler verdik ve 4 tür disiplinler arası kısaltma belirledik: isim, sıfat, rakam ve zarf.

Disiplinler arası eşadlılık sorununun evrenselliğini vurgulayan, farklı konulardaki disiplinler arası eşadlıları kullanan Türkçe ders kitaplarının cümlelerini analiz ederek, eşseslilerin anlaşılmasında önemli bir nokta olan bağlamın dikkate alınması gerektiğini bir kez daha doğruladık. disiplinler arası eş anlamlıların tercümesi için bir adım.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Абаса В.С.(1992) *Загальногуманітарні аспекти теоретичного мовознавства* .М. : С.289 .
- Ахманова О.С (1957) *Нариси по загальній і рос. лексикології*. М. : С.157 .
- Булаховський Л.А. (1928) *Із життя омонімів*. "Academia". С. 47–60.
- Бусел В. Т., *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989>
- Вакуленко М. О. (2015) *Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз: [монографія]*. Івано- Франківськ: Фоліант. С. 40-44.
- Гданська Ю. А.(2005) *Проблеми омонімії і шляхи їх вирішення* .[Електронний ресурс]
- Ю. А. Гданська, Л. С. Козуб . *Studia Lingua: актуальні проблеми лінгвістики і методики викладання іноземних мов.* – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/10581/>
- Карабан В.І. (2001) *Переклад англійської наукової і технічної літератури*. Вінниця: Нова книга. С. 302 .
- Кочерган М.П. (1997) *Словник рос.-українських міжмовних омонімів (“фальшиві друзі перекладача”)*. Київ. С. 245 .
- Кочерган М.П. (2001) *Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.* — К.: Видавничий центр "Академія". С. 198.
- Малаховський Л.В.(2009) *Теорія лексичної і граматичної омонімії [Текст]*. М. С. 248.
- Мініахметова Е.Х. (2007) *Омоніми у турецькій мові*. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. No 5. С.206-214 .
- Маулер Ф.І.(1983) *Граматична омонімія в сучасній англійській мові* . М. С.136 .
- Покровська І. Л. (2008) *Явище омонімії у сучасній турецькій мові*. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. С. 30-32.
- Реформатський О.О.(2003) *Вступ до мовознавства* . М.: Аспект Пресс. С. 536 .
- Реформатський О.О (1968). *Термін як член лексичної системи мови*. М.: Наука. С. 103.

Суперанська А.В.(2012) *Загальна термінологія: питання теорії*. (ред. Т.Л. Канделаки).М.: Наука. С. 246 .

Смирницький А.І. (1998) *Лексикологія англійської мови* [Текст] М.: держ. ун-т. С. 260.

Словник української мови (2021). У Т. 20 т. К.: Український мовно-інформаційний фонд. Онлайн режим доступу :

<https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>

Юзвяк І.П. (2010) *Лексична міжмовна омонімія на матеріалі турецької та української мов*. Вісник Нац.ун-ту “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми української термінології”.No 676. С. 125–128.

Öztekten, Ö. (1997). "Tatar Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasındaki Eş Soslilik [İlişkisine Birkaç Örnek". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 3, s. 197-203.

Насі, S. (2013). *Bulgarca-Türkçe Sesteş Sözcükler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, D.(1996) Mehmet, Büyük Türkçe Sözlük. Istanbul: İz Yayıneihk. S 427.

K.Türkez, M.Karakoç, N.Balşen, T.Pektaş, İ.Özdoğan.(2023) "*COĞRAFYA 11 Ders Kitabı*". DEVLET KİTAPLARI. S. 55

Відновлено

з:https://ibbyavuzsultanselimanadoluihl.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/36/762257/dosyalar/2021_03/29021127_16230146_TDK_Buyuk_Turkce_Sozluk.pdf?CHK=f01aa9258e90ecb81df25b973cd6e5f9